

Boj žen za volební právo

ČASOVÁ OSA I.

Boj žen
za volební právo
před **100 lety**

Úvod

Letos uplynulo sto let od doby, kdy mohly **české ženy volit na základě všeobecného volebního práva**. Připomeňme si, že za volební právo ženy bojovaly po desítky let a ženské hnutí za rovnoprávnost čelilo mnoha překážkám a předsudkům. Kontextem boje žen za volební právo v českých zemích bylo mnohonárodnostní Rakousko-Uhersko a v rámci něj národnostní boje Čechů a Češek za svá práva. Výrazný vliv měly také snahy dělníků a dělnic o všeobecné a rovné volební právo. To všechno inspirovalo některé ženy k pokusům o prosazení svých vlastních občanských práv.

Patent z roku 1861

Volební právo v monarchii bylo velmi komplikované, volilo se do Říšské rady a do zemských sněmů a každá zemská vláda měla svůj volební zákon. Roli hrál i sociální původ. **S ženami-voličkami se vůbec nepočítalo**. Patent z roku 1861 ale formuloval, že „každý rakouský občan může volit“. Některé ženy tedy mohly volit, pokud splňovaly podmínky dané zákonem (odváděly určité penzum daní). Dělo se tak ale za pomoci zástupce (plnomocníka).

15. listopadu 1867

Rakouský spolkový zákon **zakazoval členství žen a mladistvých v politických spolcích**.

1887

První požadavek na volební právo pro pracující ženy vznesl **Vojta Náprstek**. Považoval za nespravedlivé, že by žena, která platí daně, nemohla volit. O práva žen se zasazoval také **T. G. Masaryk** a jiní. Spolupráce žen a mužů byla jedinečným rysem českého hnutí.

90. léta 19. století

Po boji za vzdělání a práci **začínají ženy bojovat o svá politická práva**. Počet ženských organizací a aktivit narůstá. Ženy ale bojovaly se silně konzervativním veřejným míněním.

15.-17. května 1897

První sjezd českoslovanských žen, kde byl založen **Ústřední spolek českých žen** - středisko pokrokových žen bez rozdílu společenských stavů.

Boj žen za volební právo

ČASOVÁ OSA II.

1904

Ustaven byl **Ženský klub český**, v němž se konala schůze žen na podporu volebního práva pro ženy. Zde **Teréza Nováková** připravila *Rezoluci za volební právo žen*.

28. listopadu 1905

Manifestace za všeobecné, rovné a přímé volební právo. Účastnily se jí také ženy. Nikdo z mužů-řečníků ale otázku volebního práva pro ženy přímo nezmínil, proto aktivistky podnikly samostatnou akci.

1905

Vzniká **Výbor pro volební právo žen**, a ten už byl politickou organizací, které šlo především o uplatnění žen ve veřejném životě. Za předsednictví **Františky Plamínkové**, jedné z největších aktivistek za volební právo žen, sdružoval ženy různé politické orientace. Charakteristická byla opět spolupráce žen s poslanci a odborníky.

1905

Václav Choc obhajoval myšlenku volebního práva žen v Říšské radě ve Vídni.

10. prosince 1905

Manifestační schůze za volební právo žen v Národním domě na Královských Vinohradech za účasti až 3.000 žen různých stavů. Sociální demokracie chtěla jít cestou postupných kroků, to odmítla národní socialistka Františka Zeminová. Ta tvrdila: „Jestliže si volební právo nevydobudeme samy, muži nám je nedají.“

30. ledna 1906

Petice za všeobecné a rovné hlasovací právo mužů a žen s až 22.000 podpisy odevzdána Říšské radě ve Vídni.

1. prosince 1906

Čeští poslanci podali ve Vídni rezoluci za volební právo žen.

Boj žen za volební právo

ČASOVÁ OSA III.

Leden 1907

Zklamání pro ženy, když se nepodařilo včlenit volební právo pro ženy do reformy uzákonující všeobecné hlasovací právo. **Beckova volební reforma** zavedla všeobecné, rovné, přímé volební právo pro volby do poslanecké sněmovny Říšské rady. **Všeobecným se ale nazývalo něco, co platilo jen pro jednu polovinu lidstva**, muže nad 24 let. K volebním urnám tak neměli povolení jít nezletilí, duševně narušení, marnotratníci a ženy. Volit už nemohly ani velkostatkárky. Volební právo pro muže se rozšířilo, pro ženy naopak omezilo.

Zamítnutí volebního práva ženy ale motivovalo a začaly hledat **mezery v zákoně**. Novela volebního zákona z roku 1907 upravovala pravidla pouze pro volby do Říšské rady a nikoli už do zemských sněmů, kde stále platil starý volební řád z roku 1861. Tam se s ženskými voličkami sice také vůbec nepočítalo, ale znění zákona je nevylučovalo. Na to zcela razantně reagovala Františka Plamínková: „Když se ve volebním řádu říká *„každý“* a vy říkáte, že se to nevztahuje na ženy, pak tedy pokud se v trestním právu mluví o zločincích, znamená to tedy, že jeho paragrafy pro ženy také neplatí?“

23. ledna 1908

Ač ještě ani nebylo uzákoněno aktivní volební právo pro ženy (tedy právo volit), Československá sociálně demokratická strana dělnická jako první z politických stran ohlásila **kandidaturu ženy** (dle pasivního práva, tj. práva být volena). První kandidátkou byla **Karla Máchová**. Následovaly Marie Tůmová a Božena Zelinková. Kandidatura žen vyvolala často silný odpor. Karla Máchová kandidující za obvod Hradčany-Vyšehrad-Holešovice získala ale téměř stejný počet hlasů jako vítěz voleb František Soukup. Nikdo sice nečekal vítězství ženy, ale i tak došlo k prolomení společenského tabu. Vláda ve Vídni byla aktivitou našich žen upřímně zaskočená.

„České ženy promluvily! Poprvé zasáhly do ruchu volebního také jinak než jako pomocnice různých mužských kandidátů.“
Fr. Plamínková

Od roku 1908

Ženy pořádají každý týden schůze, svolávají manifestace, píší rezoluce, zasílají petice.

16. února 1908

Velká předvolební schůze českých žen v Měšťanské besedě za účasti mužů

Boj žen za volební právo

ČASOVÁ OSA IV.

2. října 1908

Veřejná schůze za volební právo žen v Národním domě v Praze-Vinohradech za účasti mužů

19. března 1911

Poprvé se slavil **Mezinárodní den žen**. Konaly se rozsáhlé demonstrace, při kterých ženy požadovaly volební právo a konec diskriminace v zaměstnání.

17. června 1911

Deputace zástupkyň českých a moravských žen u premiéra P. Gautsche v Říšské radě

1912

Ženám byla konečně oficiálně povolena účast v politických stranách.

13. června 1912

Zvolení první ženy do českého zemského sněmu. Ve druhém kole doplňujících voleb zvítězila **Božena Viková-Kunětická**. Reakce ze zahraničí byla nadšená, v Čechách je to bylo přijímáno s rozpaky. Kníže František Thun, c. k. místodržitel v Čechách, chtěl výsledek voleb zpochybnit a odmítl B. Vikovou-Kunětickou vpustit do budovy sněmu. Ministerstvo vnitra totiž i na jeho popud nesouhlasilo s vydáním volebního osvědčení pro novou poslankyni a odkázalo ji na soud.

15.-21. června 1913

Účast českých žen na **7. Mezinárodním kongresu pro volební právo v Budapešti**. Zahraniční delegátky z USA, západní a severní Evropy se předtím stavily v Praze. Byl tu pro ně připraven dvoudenní program.

1913

Pokusy českých poslanců podat v Říšské radě ve Vídni návrh na zavedení volebního práva pro ženy

Boj žen za volební právo

ČASOVÁ OSA V.

1914 - 1918

První světová válka odvedla většinu mužů na frontu. Ženy musely zastat různé druhy práce.

18. října 1918

Byla vydána **Washingtonská deklarace**, základní dokument československého zahraničního odboje, nazvaný také Prohlášení nezávislosti československého národa. V něm stojí: „*Ženy budou postaveny politicky, sociálně a kulturně na roveň mužům.*“

28. října 1918

Rozpad rakousko-uherské monarchie a vznik **Československé republiky** umožnil ženám zasednout v Ústavodárném shromáždění. Nový stát totiž proklamoval svou modernost a pokrokovost, a právě rovnost muže a ženy toho byla součástí.

29. února 1920

Národním shromážděním byla přijata první ústava československé republiky. Vyhlášena byla dne 6. března 1920, kdy také nastala její účinnost. **Ústavní listinou Československé republiky** konečně dosáhly české ženy volebního práva, a to jako jedny z prvních v Evropě. Citujme § 9:

*„Právo voliti do sněmovny poslanecké mají všichni státní občané Československé republiky **bez rozdílu pohlaví**, kteří překročili 21. rok věku svého a vyhovují ostatním podmínkám řádu volení do poslanecké sněmovny.“*

České ženy v boji za volební právo zvítězily tím, že byly nesmírně iniciativní, spolupracovaly s muži, jednaly v rámci národních a moderních snah a sázely na vlastní důmysl a diplomacii. Boj ale zdaleka nebyl hned vyhrán. Právně byly možná ženy mužům rovné, ale v realitě bylo postavení ženy v mnoha oblastech stále závislé. Snaha žen o dosažení skutečné rovnosti pokračovala...

Projekt byl realizován za finanční podpory Úřadu vlády České republiky.

FÓRUM 50%